

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของบ้านป่าเกี๊ยะใน หมู่ที่ 8 ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อชุมชนฯถูกแรงกระทำจากภายนอกมาผลักดัน บีบบังคับแล้ว ชุมชนฯมีการปรับตัวหรือได้ตอบสนอง กระทำดังกล่าวเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในมิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จะทำการศึกษาว่ามีปัจจัยหรือเครื่องมืออะไรบ้างที่ชุมชนนำมาใช้ในการแก้ไขจัดการกับทรัพยากรฯและปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวทางด้านต่างๆและศักยภาพในการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนได้เป็นอย่างดี

โดยในการทำการศึกษานั้น ในเบื้องต้นผู้ทำการวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพปัญหาและวิธีการจัดการทรัพยากรของชุมชนแล้วกลับมาศึกษาเอกสารทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดที่จะศึกษา

1.1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

- แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร

สำหรับแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร จะทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาจากเอกสาร ทูทางสังคม

1. แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม

ทำการศึกษาว่าชุมชนบ้านป่าเกี๊ยะใน ใช้ทุนทางสังคมอะไรบ้างในการนำมาจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทุนนามธรรมที่แสดงถึงความเข้มแข็ง ความสามัคคี ความมีพลังของชุมชน (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2540) โดยจะเป็นการศึกษาถึงทุนทางสังคมในเรื่องต่อไปนี้

1.1. ทุนทรัพยากรธรรมชาติ

จะเป็นการศึกษาถึงทุน 2 ประเภทคือ ทุนทรัพยากรป่าไม้และทุนทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ภายในชุมชน โดยศึกษาว่าชุมชนมีหลักการในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และน้ำภายในชุมชนเช่นไรบ้าง

1.2. ทุนภูมิปัญญาชาวบ้าน

จะเป็นการศึกษาถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวม้ง(Hmong Local Knowledge)ว่ามีการใช้ภูมิปัญญาอะไรบ้างในการนำมาจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ภูมิ

ปัญหาในการจำแนกเขตพื้นที่ภูเขาและป่าไม้ตามลักษณะภูมิประเทศ การจำแนกประเภทดิน การจำแนกประเภทน้ำเป็นต้น

1.3. ทวนพิธีกรรม/ความเชื่อ

จะเป็นการศึกษาถึงพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งว่ามีพิธีกรรมหรือความเชื่ออะไรบ้างที่เกี่ยวข้องหรือมีผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งทำการศึกษารายละเอียดของพิธีกรรมหรือความเชื่อดังกล่าวว่ามีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร เช่น พิธีกรรมการเซ่นเทพเจ้าแห่งพื้นดิน หรือ “การคงเซ่ง” (Ntoo Xeeb) ความเชื่อในเรื่องเขตพื้นที่ต้องห้ามต่างๆ รวมทั้งข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติตามความเชื่อของชาวม้ง

1.4. ทวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จะเป็นการศึกษาถึงการจัดการทรัพยากรฯและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านป่าเกี๊ยะในว่ามีหลักการ รูปแบบ หรือวิธีการเช่นไรบ้างในการนำไปจัดการกับทรัพยากรประเภทต่างๆที่มีอยู่ภายในชุมชน ซึ่งได้แก่ทรัพยากรประเภทป่า ไม้ น้ำ และดินภายในชุมชน เช่น ชุมชนมีการแบ่งป่าเป็นกี่ประเภท มีหลักในการแบ่งน้ำใช้ให้ทั่วถึงเขตพื้นที่ทางการเกษตรเช่นไรบ้าง หรือเขตพื้นที่ใดบ้างที่สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าครอบครองเป็นพื้นที่ดินทำกินได้เป็นต้น

1.5. ทวนการใช้เครือข่าย

จะเป็นการศึกษาว่าชุมชนมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่มเครือข่ายใดๆจากภายนอกบ้าง ถ้ามี การเข้าร่วมเป็นสมาชิกดังกล่าวมีส่วนส่งเสริมหรือผลักดันให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง ซึ่งก็จะครอบคลุมถึงการศึกษาในเรื่องของ บทบาทและวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดังกล่าวด้วยเช่นกัน

1.6. ทวนทรัพยากรบุคคล

จะเป็นการศึกษาถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในชุมชนซึ่งเป็นผู้นำ และผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ต่างๆภายในชุมชน ตลอดจนทำการศึกษากลุ่มคนหรือบุคคลใดๆก็ตามที่มีผลกระทบต่ออิทธิพลทางความเชื่อและความคิดของชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาวุโสในชุมชน ตลอดจนผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆภายในชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน

เป็นการศึกษาถึงวัฒนธรรมต่างๆภายในชุมชนว่าในความเป็นชาติพันธุ์ม้งนั้นมีวัฒนธรรมอะไรบ้างที่มีผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมดังกล่าวมีผลต่อการปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเช่นไรบ้าง รวมทั้งทำการศึกษาว่าวัฒนธรรมนั้นๆมีลักษณะหรือวัตถุประสงค์เช่นไรบ้าง เช่น วัฒนธรรมการเคารพผู้อาวุโส วัฒนธรรมการสืบทอดผู้นำและถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นการศึกษาถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านป่าเกี๊ยะในว่ามีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง โดยยึดหลักแนวคิดในเรื่องของทุนทางสังคมมาทำการศึกษาและวิเคราะห์ว่าทุนสังคมเหล่านี้ส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนเช่นไรบ้าง

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นการศึกษาถึงการจัดการทรัพยากรฯและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านป่าเกี๊ยะในว่ามีหลักการรูปแบบ หรือวิธีการเช่นไรบ้างในการนำไปจัดการกับทรัพยากรประเภทต่างๆที่มีอยู่ภายในชุมชน ซึ่งได้แก่ทรัพยากรประเภทป่าไม้ น้ำ และดินภายในชุมชน เช่น ชุมชนมีการแบ่งป่าเป็นกี่ประเภท มีหลักในการแบ่งน้ำใช้ให้ทั่วถึงเขตพื้นที่ทางการเกษตรเช่นไรบ้าง หรือเขตพื้นที่ใดบ้างที่สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าครอบครองเป็นพื้นที่ดินทำกิน ได้ เป็นต้น

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

เป็นการศึกษาถึงความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนและชุมชนมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือและส่วนร่วมต่อชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับไหนและเป็นมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นในระดับการปกครอง การบริหารและกิจกรรมต่างๆ

6. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เป็นการศึกษาถึงงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้มีผู้ได้ทำการวิจัยและผลสรุปก่อนล่วงหน้าแล้ว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยวิเคราะห์ร่วมกัน

- แห่หลังข้อมูลบุคคล

คือ การลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการ สัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคคลต่างๆที่เป็นผู้นำและมีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆภายในชุมชน ซึ่งได้แก่กลุ่มบุคคลต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ

กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในที่นี้หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำสูงสุดและมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการฝ่ายต่างๆร่วมเป็นกรรมการทำงานร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการฝ่ายปกครอง ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายการคลัง ฝ่ายสวัสดิการและสังคม และฝ่ายการศึกษา

2. กลุ่มผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ

กลุ่มผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการในที่นี้หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการในชุมชน แต่เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อระบบการขับเคลื่อนทางสังคมของชุมชนอย่าง ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลและกลุ่มบุคคลต่อไปนี้

- 2.1. ผู้ประกอบพิธีกรรมตามประเพณี

คือ คนที่มีบทบาทในการทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมต่างๆตามประเพณีภายในชุมชน เช่น ผู้ประกอบพิธีกรรมการแต่งงาน งานศพ หรือขึ้นบ้านใหม่เป็นต้น

- 2.2. ผู้นำตามความเชื่อ

คือ ผู้ที่มีบทบาทและเป็นผู้นำทางด้านของจิตใจ ความเชื่อและจิตวิญญาณของสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งคนภายนอกรู้จักกันในนามของ “หมอผี”

- 2.3. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

คือ กลุ่มคนหรือบุคคลที่เป็นที่เคารพของสมาชิกทุกคนภายในชุมชน โดยทั่วไปคนกลุ่มนี้จะมามีบทบาทในการว่าความและตัดสินข้อพิพาทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมของสมาชิกภายในชุมชน ซึ่งทุกคนในชุมชนต่างก็ให้การยอมรับและเคารพ รวมทั้งมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้าน

3. กลุ่มชาวบ้าน

คือ การเก็บข้อมูลในเรื่องต่างๆที่ต้องการศึกษาจากผู้นำของกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มเยาวชนภายในชุมชนบ้านป่าเกี๊ยะใน ซึ่งเป็นสองกลุ่มที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางสังคมในเรื่องต่างๆอย่างไม่เป็นทางการและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง

4. กลุ่มเจ้าหน้าที่สังกัดหน่วยงานภาครัฐ

คือ การเก็บและรวบรวมข้อมูลในเรื่องต่างๆที่ต้องการศึกษาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่และประจำอยู่ในชุมชนฯซึ่งได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่เป็นครูสอนหนังสือให้แก่เด็กนักเรียน “โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนรัปป่าปอร์ต” ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน
2. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแก้วประจำหมู่บ้านป่าเกี๊ยะใน

5. กลุ่มเจ้าหน้าที่สังกัดองค์กรพัฒนาเอกชน ประกอบด้วย

คือ การเก็บและรวบรวมข้อมูลในเรื่องต่างๆที่ต้องการศึกษาจากอดีตเจ้าหน้าที่ “โครงการพัฒนาพื้นที่สูง ไทย - นอร์เวย์” (The Thai – Norwegian Church Aid Highland Project หรือ TN – HDP) ซึ่งในอดีตเคยมีบทบาทในการเข้าไปพัฒนาชุมชนฯในด้านต่างๆตามนโยบายของโครงการฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสนับสนุนให้ชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจแทนการทำไร่ฝิ่น และปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนแคร์ (Care)

6. กลุ่มผู้ค้า

คือ การเก็บและรวบรวมข้อมูลในเรื่องต่างๆที่ต้องการศึกษาจากกลุ่มพ่อค้าคนกลางจากภายนอกที่เข้ามาทำการซื้อ - ขายผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรกรภายในชุมชน และกลุ่มผู้ค้าอีกประเภทคือ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าที่บรรทุกสินค้าอุปโภคและบริโภคบนรถปิคอัพเข้ามาเร่ขายภายในชุมชน

1.2. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.2.1 วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview)

มีการออกแบบคำถามให้มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด มีการกำหนดหัวข้อศึกษาไว้อย่างกว้างๆล่วงหน้า ให้สามารถยืดหยุ่นและปรับปรุงคำถามได้ตามสถานการณ์

โดยวิธีการนี้จะใช้สำหรับสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคคลต่อไปนี้

ก.กลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและกลุ่มชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่อไปนี้

- ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

ศึกษาว่าชุมชนมีลักษณะทางกายภาพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยรวมเป็นเช่นไรบ้าง

- การศึกษาในชุมชน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของคนในชุมชนมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน และการศึกษาดังกล่าวมีผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง

- กลุ่มองค์กรภายในชุมชน

คือ ทำการศึกษาว่าภายในชุมชนมีกลุ่มหรือองค์กรอะไรบ้าง และกลุ่มหรือองค์กรดังกล่าวมีบทบาท การเคลื่อนไหวในสังคมเป็นเช่นไรบ้างและการเคลื่อนไหวดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- ระบบการปกครองภายในชุมชน

ศึกษาว่าชุมชนมีระบบในการปกครองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นเช่นไรบ้าง เช่น มีการกระจายอำนาจหรือรวมอำนาจเป็นเช่นไรบ้าง และระบบการปกครองดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- การมีส่วนร่วมของชุมชน

ศึกษาว่าชุมชนมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆเช่นไรบ้าง ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษาว่าสมาชิกมีการให้ความร่วมมือแก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง การมีส่วนร่วมของชุมชนดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- ระบบการผลิต

ศึกษาว่าในรอบ 1 ปี เกษตรกรในชุมชนมีการผลิตเป็นเช่นไรบ้าง และทำการผลิตอะไรบ้าง ซึ่งระบบการผลิตดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- การส่งเสริมจากภายนอก

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนได้รับการส่งเสริมจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง และมีองค์กรอะไรบ้างที่เข้ามาทำการส่งเสริมรวมทั้งได้ทำการส่งเสริมในเรื่องอะไรบ้าง การส่งเสริมจากภายนอกดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- การใช้เครือข่าย

ศึกษาว่าชุมชนได้เข้าร่วมกับเครือข่ายใดๆหรือไม่ และหากมีการเข้าร่วมแล้วเครือข่ายดังกล่าวมีผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง

- การใช้พื้นที่ของชุมชน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนมีการใช้พื้นที่ภายในอาณาเขตบริเวณของบ้านป่าเกี๊ยะในเป็นเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ป่า พื้นที่ดินทำกินและพื้นที่อยู่อาศัย การใช้พื้นที่ของชุมชนดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- การรับรู้ข่าวสารข้อมูล

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- การแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอก

ศึกษาว่าชุมชนมีการประสบกับปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่ และการแย่งชิงทรัพยากรอะไรบ้าง มีความขัดแย้งในเรื่องอะไรบ้าง และชุมชนมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไรบ้าง

- การโต้ตอบหรือเผชิญหน้า

ศึกษาว่าชุมชนมีการโต้ตอบหรือเผชิญหน้ากับแรงกระทำจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง

- ความเป็นชาติพันธุ์ม้ง

ศึกษาว่าในความเป็นชาติพันธุ์ม้งของชาวไทยม้งมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีจุดเด่นหรือจุดด้อยในเรื่องต่างๆเป็นเช่นไรบ้าง ในความเป็นชาติพันธุ์ม้งดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

ข.กลุ่มผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เนื่องจากกลุ่มนี้คือกลุ่มผู้อาวุโส ผู้ประกอบพิธีกรรมตามประเพณีและผู้นำทางความเชื่อและจิตวิญญาณของชุมชน ซึ่งโดยมากเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เป็นผู้ที่ได้พบเจอเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ฉะนั้นกลุ่มนี้จึงสามารถให้ข้อมูลต่อไปนี้ได้ดีและละเอียดกว่ากลุ่มอื่นๆซึ่งได้แก่ข้อมูลในเรื่องต่อไปนี้

- วิถีชีวิต/ความเป็นอยู่ในอดีต – ปัจจุบัน

ศึกษาถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตเป็นเช่นไรบ้าง และปัจจุบันเป็นเช่นไร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไร วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- ระบบความเชื่อ/ประเพณี/วัฒนธรรม

ศึกษาว่าชุมชนมีระบบความเชื่อเป็นเช่นไรบ้าง ความเชื่อดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นเช่นไร ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมดังกล่าวมีผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ระบบการผลิตในอดีต – ปัจจุบัน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนมีระบบการผลิตเป็นเช่นไรบ้าง เปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นเช่นไรบ้าง และระบบการผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ภาวะผู้นำในชุมชน

ศึกษาว่าในชุมชนมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบ้างที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำในสังคม ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และภาวะผู้นำดังกล่าวส่งผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

- การถ่ายทอด/การเรียนรู้ของชุมชน

ศึกษาว่าชุมชนมีการถ่ายทอดและเรียนรู้เป็นเช่นไรบ้าง กระทำการในโอกาสและสถานที่ใดบ้าง การถ่ายทอดและเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

- การแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอก

ศึกษาว่าชุมชนต้องเผชิญกับการแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่ หากเผชิญการแย่งชิงทรัพยากรดังกล่าวมีสาเหตุจากอะไร มีการแย่งชิงเป็นเช่นไรบ้าง และชุมชนทำการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไรบ้าง

- การรับรู้ข่าวสารข้อมูล

ศึกษาว่าชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้างไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบัน และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลดังกล่าวของชุมชนมีผลเป็นเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

- การใช้พื้นที่ของชุมชน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนมีการใช้พื้นที่ภายในอาณาเขตบริเวณของบ้านป่าเกี๊ยะในเป็นเช่นไรบ้างไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ป่า พื้นที่ดินทำกินและพื้นที่อยู่อาศัย

- การตอบโต้หรือเผชิญหน้า

ศึกษาว่าชุมชนมีการโต้ตอบหรือเผชิญหน้ากับแรงกระทำจากภายนอกที่ผลักดันให้ชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปเป็นเช่นไรบ้าง

- ความเป็นชาติพันธุ์ม้ง

ศึกษาว่าในความเป็นชาติพันธุ์ม้งของชาวไทยม้งมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีจุดเด่นหรือจุดด้อยในเรื่องต่างๆเป็นเช่นไรบ้าง ความเป็นชาติพันธุ์ม้งดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

ค.กลุ่มเจ้าหน้าที่สังกัดหน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ภาครัฐซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่เข้ามาอยู่ในชุมชน จะทำให้ได้ข้อมูลต่อไปนี้จะเอียงเพิ่มมากขึ้น

- การศึกษาในชุมชน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของคนในชุมชนมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน และการศึกษาดังกล่าวมีผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง

- สภาพความเป็นอยู่/คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นเช่นไร มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงจากอดีตเป็นเช่นไรบ้าง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือเลวลง ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

- การมีส่วนร่วมของชุมชน

ศึกษาว่าชุมชนมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆเช่นไรบ้าง ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษาว่าสมาชิกมีการให้ความร่วมมือแก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง และการให้ความร่วมมือดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- การส่งเสริมจากภายนอก

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนได้รับการส่งเสริมจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง และมีองค์กรอะไรบ้างที่เข้ามาทำการส่งเสริมรวมทั้งได้ทำการส่งเสริมในเรื่องอะไรบ้าง การส่งเสริมดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

- การรับรู้ข่าวสารข้อมูล

ศึกษาว่าชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้างไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบัน และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลดังกล่าวของชุมชนมีผลเป็นเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

ง.กลุ่มเจ้าหน้าที่สังกัดองค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่สังกัดองค์กรพัฒนาเอกชนมักมีหน้าที่หลักในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือและเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชน ฉะนั้นกลุ่มนี้จะสามารถให้ข้อมูลต่อไปนี้ได้ดีและละเอียดเพิ่มมากขึ้น

- สภาพความเป็นอยู่/คุณภาพชีวิตของชุมชน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นเช่นไร มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงจากอดีตเป็นเช่นไรบ้าง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือเลวลง ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

- การมีส่วนร่วมของชุมชน

ศึกษาว่าชุมชนมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆเช่นไรบ้าง ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษาว่าสมาชิกมีการให้ความร่วมมือแก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง และการให้ความร่วมมือดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- ระบบการผลิตของชุมชน

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนมีระบบการผลิตเป็นเช่นไรบ้าง เปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นเช่นไรบ้าง และระบบการผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ศึกษาถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนว่ามีวิธีหรือหลักในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการทางด้านทรัพยากรป่าไม้ ดิน และน้ำ ทั้งทางด้านการมีส่วนในการบริหาร จัดการและเข้าถึง(Access)แหล่งทรัพยากร

- การโต้ตอบหรือเผชิญหน้า

ศึกษาว่าชุมชนมีการโต้ตอบหรือเผชิญหน้ากับแรงกระทำจากภายนอกที่ผลักดันให้ชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปเป็นเช่นไรบ้าง

เลขหมู่..... ๖/๓๗
๓๑๓. ๗/๕
๑๑๒/๑๑

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จ. กลุ่มผู้ค้า คือกลุ่มที่เข้ามาทำการซื้อขายกับชุมชน กลุ่มนี้จะสามารถให้ข้อมูลต่อไปนี้

- การซื้อขายทางเกษตรกรรม

ศึกษาถึงการซื้อขายภายในชุมชนว่ามีกลุ่มบุคคลจากภายนอกมาทำการซื้อผลิตผลทางการเกษตรจากเกษตรกรในชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง รวมทั้งมีกลุ่มผู้ค้ามาทำการขายสินค้าและบริการให้แก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง

- ระบบการผลิต

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนมีระบบการผลิตเป็นเช่นไรบ้าง เปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นเช่นไรบ้าง และระบบการผลิตหรือการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

1.2.2. วิธีการสังเกต (Observation) วิธีนี้จะใช้ 2 วิธีในการศึกษาคือ

1. วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆของชุมชนในระหว่างที่ทำการศึกษา เช่น การประชุม กิจกรรมการพัฒนาของชุมชนตลอดจนถึงกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆทางความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมที่จัดขึ้นในชุมชน

วิธีการนี้จะใช้ทั้งกับกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการตลอดจนกลุ่มชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเรื่องต่อไปนี้

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ศึกษาถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนว่ามีวิธีหรือหลักในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการทางด้านทรัพยากรป่าไม้ ดิน และน้ำ ทั้งทางด้านกรมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการและเข้าถึง(Access)แหล่งทรัพยากร

- การมีส่วนร่วมของชุมชน

ศึกษาว่าชุมชนมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆเช่นไรบ้าง ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษาว่าสมาชิกมีการให้ความร่วมมือแก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง และการให้ความร่วมมือดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- กลุ่มองค์กรภายในชุมชน

ศึกษาว่าภายในชุมชนมีกลุ่มหรือองค์กรอะไรบ้าง และกลุ่มหรือองค์กรดังกล่าวมีบทบาทการเคลื่อนไหวในสังคมเป็นเช่นไรบ้างและการเคลื่อนไหวดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- **วิถีชีวิต ความเป็นอยู่**

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นเช่นไร มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงจากอดีตเป็นเช่นไรบ้าง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือเลวลง ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

- **การส่งเสริมจากภายนอก**

ศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนได้รับการส่งเสริมจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง และมีองค์กรอะไรบ้างที่เข้ามาทำการส่งเสริมรวมทั้งได้ทำการส่งเสริมในเรื่องอะไรบ้าง การส่งเสริมดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

- **การรับรู้ข่าวสารข้อมูล**

ศึกษาว่าชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบัน และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลดังกล่าวของชุมชนมีผลเป็นเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

- **การซื้อขายทางการเกษตร**

ศึกษาถึงการซื้อขายภายในชุมชนว่ามีกลุ่มบุคคลจากภายนอกมาทำการซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรกรในชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง รวมทั้งมีกลุ่มผู้ค้ามาทำการขายสินค้าและบริการให้แก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง

- **การได้ตอบหรือเผชิญหน้า**

ศึกษาว่าชุมชนมีการได้ตอบหรือเผชิญหน้ากับแรงกระทำจากภายนอกที่ผลักดันให้ชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปเป็นเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

- **ความเป็นชาติพันธุ์ม้ง**

ศึกษาว่าในความเป็นชาติพันธุ์ม้งของชาว ไทยม้งมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีจุดเด่นหรือจุดด้อยในเรื่องต่างๆเป็นเช่นไรบ้าง ความเป็นชาติพันธุ์ม้งดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

2. วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมต่างๆแต่จะอยู่วงนอกคอยเฝ้าสังเกตในกิจกรรมๆที่จัดขึ้นภายในชุมชน

วิธีการนี้ใช้กับกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม (ซึ่งได้แก่กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน) ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลโดยรวมทั้งหมดที่ทำการศึกษา

1.2.3. วัตถุประสงค์ต่างๆ วัตถุประสงค์ที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. แบบบันทึกข้อมูลในภาคสนาม

แบบบันทึกข้อมูลในภาคสนามนี้จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มที่ทำการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ได้ระบุไว้แล้ว แบบบันทึกนี้จะมีการเตรียมไว้ล่วงหน้าและแยกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 แบบฟอร์มบันทึกว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร โดยยังไม่มีการศึกษา

ส่วนที่ 2 ของการศึกษาเบื้องต้นจากข้อมูลที่บันทึกไว้ในส่วนที่หนึ่ง โดยใช้แนวคิด

และทฤษฎีประกอบ

ส่วนที่ 3 ใช้ในกรณีที่ต้องการบันทึกเพิ่มเติม หลังมีการวิเคราะห์ตีความในส่วนที่สองแล้ว

2. เทปบันทึกเสียง

เทปบันทึกเสียงนี้จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มที่ทำการศึกษา (สัมภาษณ์) ทั้งนี้เพื่อบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์และทำการสนทนาด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ได้ระบุไว้แล้ว

3. กล้องถ่ายรูป

ใช้บันทึกภาพกิจกรรมและปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนระหว่างที่ทำการเก็บข้อมูล

1.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล จะมีการแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1

สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งกว่าเดิม โดยเข้าร่วมการประชุมและกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านให้มีความคุ้นเคย สนับสนุน เป็นกันเองกับชุมชน โดยในระยะแรกนี้จะมุ่งเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านและบริบททั่วไปของชุมชน

ระยะที่ 2

หลังจากผ่านระยะที่หนึ่งแล้วจะเป็นการเก็บข้อมูลในประเด็นที่ศึกษาโดยกำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า เทคนิคที่จะใช้ในระยะที่ 2 นี้คือ การใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ระยะที่ 3

นำข้อมูลที่ได้มาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อรับฟังคำแนะนำและหาแนวทางให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และทำการตรวจสอบข้อมูล

1.4. การตรวจสอบข้อมูล

ในการตรวจสอบข้อมูลนั้นจะยึดแนวทางการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Triangulation)ตามแนวทางของสูกางค์ จันทวานิช (2539) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการตรวจสอบแหล่งของข้อมูลที่มาซึ่งได้แก่

แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลาจะเหมือนกันหรือไม่ เช่นถ้าสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์เวลาเช้า ก็ควรตรวจสอบข้อมูล โดยการสังเกตผู้ให้สัมภาษณ์เวลาบ่ายและเวลาอื่นๆด้วย

แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ เช่น ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์อยู่ในบ้าน ถ้าหากไปอยู่ที่อื่นจะให้ข้อมูลเหมือนหรือใกล้เคียงกันหรือไม่

แหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เช่น เคยสัมภาษณ์ผู้นำครอบครัว เปลี่ยนสัมภาษณ์บุตรชายข้อมูลจะเหมือนใกล้เคียงกันหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน สำหรับการวิจัยจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมควบคู่กับการสัมภาษณ์และศึกษาจากแหล่งเอกสาร

1.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยจัดระบบข้อมูล แยกแยะประเภทข้อมูลตามประเด็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาแล้วทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้รวบรวมมา ซึ่งได้มีการแยกไว้และมีหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน

สำหรับการวิเคราะห์เกี่ยวกับบริบทของชุมชนจะใช้การวิเคราะห์ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของหัวข้อความเป็นชาติพันธุ์มีส่วนที่เหลือจะเป็นการอธิบายในเชิงสถิติพรรณนา ซึ่งจะทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านแล้วทำการวิเคราะห์และอธิบายซึ่งได้แก่

- พิกัดที่ตั้ง/ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

คือ ทำการศึกษาว่าชุมชนนั้นมีลักษณะทางกายภาพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยรวมเป็นเช่นไรบ้าง

- การศึกษาในชุมชน

คือ ทำการศึกษาว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาของคนในชุมชนมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน และการศึกษาดังกล่าวมีผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง

- ระบบการปกครองในชุมชน

คือ ทำการศึกษาว่าชุมชนมีระบบในการปกครองตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นเช่นไรบ้าง เช่น มีการกระจายอำนาจหรือรวมอำนาจเป็นเช่นไรบ้าง และระบบการปกครองดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

- ความเป็นชาติพันธุ์ม้ง

คือ ทำการศึกษาว่าในความเป็นชาติพันธุ์ม้งของชาวม้งบ้านป่าเกี๊ยะในมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง มีจุดเด่นหรือจุดด้อยในเรื่องต่างๆอย่างไร ในความเป็นชาติพันธุ์ม้งดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของการศึกษา

เป็นการอธิบายข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแล้วนำมารวบรวมและจัดหมวดหมู่ ต่อจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้อันวิเคราะห์โดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้จะใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปตาม “วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย” (Analytic Induction) ของสูกางค์ จันทวนิช(อ้างแล้ว) ซึ่งมีหลักในการวิเคราะห์ดังนี้

ขั้นที่1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยทำการจดบันทึกเหตุการณ์เบื้องต้นทั้งข้อมูลในส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยตรง จากการสังเกตหรือเข้าร่วมซึ่งจะทำการจดบันทึกจากการจำแนกออกเป็นคำถาม 6 ขั้นตอนด้วยกันดังนี้

1. ใครทำอะไร?
2. ที่ไหน?
3. เมื่อไหร่?
4. อย่างไร?
5. กับใคร?
6. เพราะอะไร?

แล้วนำมาวิเคราะห์ตีความหมายว่าหมายความว่าความเช่นไร โดยทำการสร้างข้อสรุปที่เป็นสมมุติฐานชั่วคราว(Working Hypothesis)จากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นเช่น พิธีกรรมการทำมาหากิน ฯลฯซึ่งจะเป็นจริงตามข้อสมมุติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่ก็ได้ การวิเคราะห์ขั้นนี้จะทำทันทีหลังเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลหรืออาจทำในขณะที่กำลังเก็บข้อมูลก็ได้

ขั้นที่2 สร้างข้อสรุปเชิงนามธรรม (Analytic Induction) คือการนำข้อสรุปสมมุติฐานชั่วคราว(Working Hypothesis)ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นซึ่งยังไม่ได้รับการตรวจสอบมาทำการตรวจสอบ พิสูจน์ ยืนยันและหาข้อมูลเพิ่มเติมโดยเชื่อมโยงกับพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการตรวจสอบข้อมูลตามข้อ 10.4.

โดยจะนำหลักวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวนี้มาทำการวิเคราะห์กับข้อมูลด้านต่อไปนี้

2.1. ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนฯ คือการศึกษาถึงศักยภาพของทุนที่มีอยู่ในสังคมซึ่งได้แก่

- ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ
- ทุนทางภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ทุนทางประเพณี/ความเชื่อ
- ทุนทางด้านจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- ทุนการใช้เครือข่าย
- ทุนทรัพยากรบุคคล

ในที่นี้จะทำการวิเคราะห์ว่าในอดีตที่ชุมชนมีความสัมพันธ์เรียบง่ายกับธรรมชาติแต่ต่อมาเมื่อชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกมากขึ้น ชุมชนมีการใช้ศักยภาพต่างๆเหล่านี้ซึ่งเป็นทุนที่มีอยู่ในสังคมของตัวเองจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเช่น ไร่ร้าง

2.2. ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของศักยภาพในชุมชน ได้แก่

- การถ่ายทอด/การเรียนรู้ของชุมชน

วิเคราะห์ว่าชุมชนมีการถ่ายทอดและเรียนรู้เป็นเช่นไรบ้าง กระทำการในโอกาสและสถานที่ใดบ้าง การถ่ายทอดและเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

- กลุ่ม/องค์กรภายในชุมชน

วิเคราะห์ว่าภายในชุมชนมีกลุ่มหรือองค์กรอะไรบ้าง และกลุ่มหรือองค์กรดังกล่าวมีบทบาท การเคลื่อนไหวในสังคมเป็นเช่นไรบ้างและการเคลื่อนไหวดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

- ภาวะผู้นำในชุมชน

วิเคราะห์ว่าในชุมชนมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบ้างที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำในสังคม ทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และภาวะผู้นำดังกล่าวส่งผลเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

- การมีส่วนร่วมของชุมชน

วิเคราะห์ว่าชุมชนมีการเปิด โอกาสให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เช่นไรบ้าง ขณะเดียวกันก็ทำการศึกษาว่าสมาชิกมีการให้ความร่วมมือแก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง และการให้ความร่วมมือดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไรบ้าง

ทั้งนี้เพื่อทำการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายในเหล่านี้มีส่วนช่วยส่งเสริมหรือลดความสามารถของทุนทางสังคมตามข้อ 2.1.เป็นเช่นไรบ้าง

2.3. ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของศักยภาพในชุมชน ได้แก่

- การส่งเสริมจากภายนอก

วิเคราะห์ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันชุมชนได้รับการส่งเสริมจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง และมีองค์กรอะไรบ้างที่เข้ามาทำการส่งเสริมรวมทั้งได้ทำการส่งเสริมในเรื่องอะไรบ้าง การส่งเสริมดังกล่าวส่งผลต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเช่นไร

- การซื้อขายผลผลิตทางเกษตรกรรม

วิเคราะห์ถึงการซื้อขายภายในชุมชนว่ามีกลุ่มบุคคลจากภายนอกมาทำการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรจากเกษตรกรในชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง รวมทั้งมีกลุ่มผู้ค้ามาทำการขายสินค้าและบริการให้แก่ชุมชนเป็นเช่นไรบ้าง

- การรับรู้ข่าวสารข้อมูล

วิเคราะห์ว่าชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลจากภายนอกเป็นเช่นไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบัน และการรับรู้ข่าวสารข้อมูลดังกล่าวของชุมชนมีผลเป็นเช่นไรบ้างต่อศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

- การแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอก

วิเคราะห์ว่าชุมชนต้องเผชิญกับการแย่งชิงทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่ หากเผชิญการแย่งชิงทรัพยากรดังกล่าวมีสาเหตุจากอะไร มีการแย่งชิงเป็นเช่นไรบ้าง และชุมชนทำการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไรบ้าง

ทั้งนี้เพื่อทำการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกเหล่านี้มีส่วนช่วยส่งเสริมหรือลดความสามารถของทุนทางสังคมตามข้อ 2.1.เช่นไรบ้าง

2.4. การปรับตัวหรือการโต้ตอบของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงคือการเปลี่ยนแปลงด้าน

- ทางด้านสังคม

วิเคราะห์ถึงการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด และการศึกษากการเปลี่ยนความสัมพันธ์ในครัวเรือนในชุมชนชาวม้งบ้านป่าเกี๊ยะใน การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ค่านิยม ที่มีแนวโน้มไปทางด้านทุนนิยม

- ทางด้านเศรษฐกิจ

วิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและรายได้ การะหนี้สินของครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตและการบริโภค การเพิ่มต้นทุนทางสังคม

- ทางด้านสิ่งแวดล้อม

วิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากกลุ่มคนระดับต่างๆ ในชุมชน การจัดการองค์กรภายในเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศในชุมชน เกิดเครือข่ายสิ่งแวดล้อมชุมชนม้งเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม